

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ KODEKSO 12, 33, 43, 89, 110, 112, 573, 607, 608,
614, 627, 632, 640, 642 IR 661 STRAIPSNIŲ IR PRIEDO PAKEITIMO ĮSTATYMO IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS VAIKO MINIMALIOS IR VIDUTINĖS PRIEŽIŪROS
ĮSTATYMO 12 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso (toliau – ANK) 12, 33, 43, 89, 110, 112, 573, 607, 608, 614, 627, 632, 640, 642 ir 661 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymo (toliau – ANK projektas) ir Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymo 12 straipsnio pakeitimo įstatymo (toliau – VMVPĮ projektas) (toliau kartu – įstatymų projektai) parengti atlikus teisinio reguliavimo stebėseną ir įvertinus pastebėjimus bei pasiūlymus, gautus iš Teisėjų tarybos, įvertinus apylinkių teismų darbo krūvį; atsižvelgus į Ministro Pirmininko pavedimą, įformintą Vyriausybės kanclerio 2017 m. vasario 21 d. rezoliucija Nr. S-52-438, kurioje ministerijų prašoma neteikti ANK atskirų straipsnių pakeitimų projektų Vyriausybei, o parengtus ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės darbo reglamento, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. rugpjūčio 11 d. nutarimu Nr. 728, nustatyta tvarka suderintus projektus pateikti Teisingumo ministerijai, o Teisingumo ministerijai pavedama ministerijų parengtus ir suderintus ANK pakeitimo projektus apjungti ir pateikti Vyriausybei, prijungus iš Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos gautą ANK pakeitimo projektą; ANK projekte siūlomais ANK pakeitimais taip pat siekiama pašalinti galiojančiame ANK esančius teisinio reguliavimo neaiškumus ar spragas.

ANK projektu siekiama perduoti administracinių nusižengimų bylas (išskyrus ANK 614 straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodytas bylas) iš apylinkių teismų nagrinėti ne teismo tvarka ANK 589 straipsnyje nurodytoms institucijoms. Toks pakeitimas leistų 14 000 bylų sumažinti apylinkių teismų pirma stadija nagrinėjamų bylų skaičių. 2018 m. duomenimis apylinkių teismai priėmė 14282 nutarimus pagal ANK 614 straipsnio 1 dalyje nustatytą priskirtinumą, iš jų pagal šio straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatytą priskirtinumą buvo priimti tik 181 nutarimai. Tikėtina, kad priėmus šį ANK projektą, artimas pastarajam skaičiui bylų kiekis per metus ir toliau būtų nagrinėjamas pirma stadija apylinkių teismuose. Administracinių nusižengimų nagrinėjimo perdavimas institucijoms būtų tolesnis nuoseklus žingsnis išgryninant administracinės atsakomybės institutą Lietuvos teisės sistemoje ir atibojant administracinę atsakomybę nuo baudžiamosios. Vertėtų atkreipti dėmesį į tai, kad juridinių asmenų administracinę atsakomybę (ekonominės sankcijas) pagal specialiuosius įstatymus, išskyrus tam tikras išimtis, taiko viešojo administravimo institucijos (o ne teismai), nors sankcijų dydžiai kartais siekia šimtus tūkstančių eurų ir daugiau. ANK įtvirtintų administracinių nusižengimų subjektai yra fiziniai asmenys, kurie paprastai turi mažesnius finansinius išteklius, nei juridiniai asmenys. Todėl ir ANK nustatyta žymiai mažesnė baudos viršutinė riba – 6000 eurų (ANK 25 straipsnio 2 dalis), kas užtikrintų tai, kad fiziniams asmenims pernelyg griežtos sankcijos nebūtų skiriamos ne teismo tvarka, o sankcijų konstravimo ir baudos nustatymo taisyklės garantuotų, kad maksimali ar jai artima bauda būtų skiriama itin retai, tik išimtiniais atvejais. Lietuvos teisės institutas, dar 2014 m., atlikęs mokslinį tyrimą „Galimybės siaurinti teismo funkcijas administracinių teisės pažeidimų procese“¹, konstatavo, kad dabar galiojantis 1500 eurų maksimalios baudos bylų priskirtinumo apylinkių teismams kriterijus (ANK 614 straipsnio 1 dalies 1 punktas) yra ganėtinai subjektyvus, o „administracinės nuobaudos dydis nėra svarbus ir bet kokia sankcija gali būti paskiriama viešojo administravimo subjekto, jeigu asmeniui suteikiama teisė tokį sprendimą apskųsti teisme“. Europos žmogaus teisių teismo praktikoje laikomasi nuostatos, kad asmens teisė gintis teisme pripažįstama tinkamai užtikrinama ir tais atvejais, kai tam tikros sankcijos skiriamos ne teismo

¹ Galimybės siaurinti teismo funkcijas administracinių teisės pažeidimų procese, (2014), www.teise.org

tvarka, jei sankcijas taikančių institucijų sprendimai gali būti peržiūrėti teisme (byla *Öztürk v. Germany*, 1984).

Kitas ANK 614 straipsnio 1 dalies 1 punkte nustatytas ir praktikoje dažnai pasitaikantis bylų priskirtinumo teismams kriterijus – turto, kuriam pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus privaloma teisinė registracija, konfiskacijos įtvirtinimas ANK specialiosios dalies straipsnyje. Tačiau, atsižvelgus į tai, kad paprastai administracinių nusižengimų bylose konfiskuojamas privalomai registruojamas turtas (pavyzdžiui, automobilis arba šaunamasis ginklas) dažnai nėra didelės vertės, nutarimą galėtų priimti ir institucija ne teismo tvarka, kaip tai daroma turto, kuriam neprivaloma teisinė registracija, atžvilgiu.

Siūlytina atsisakyti taisyklės, pagal kurią apylinkių teismai nagrinėja visas bylas, kuriose administracinė atsakomybėn traukiamas asmuo ar nukentėjusysis yra nepilnametis (ANK 614 straipsnio 1 dalies punktas). Ši taisyklė lėmė tai, kad į teismus pradėjo plūsti nemažai tikrai smulkių nusižengimų bylų, – dėl važiavimo visuomeniniu transportu be bilieta (2018 m. – 138 atvejai), tabako vartojimo (2018 m. – 559 atvejai), alkoholio turėjimo ir (ar) vartojimo (2018 m. – 1293 atvejai) ir t.t. Minėta taisyklė Kodekse buvo įtvirtinta su intencija užtikrinti nepilnamečių teises procese, tačiau, tai tam tikra prasme turi atvirkštinį efektą – nepilnamečiai vengia informuoti apie padarytą administracinį nusižengimą ir galimą teismo posėdį savo įstatyminius atstovus (tėvus, globėjus), neįvykdo administracinio nurodymo (jei toks buvo surašytas), vengdami susidūrimo su teismine institucija, į posėdžius teisme neatvyksta, ignoruoja gautus nutarimus administracinio nusižengimo byloje, t. y. nesumoka paskirtų baudų ir galiausiai nutarimai atsiranda pas antstolius. Manytina, kad būtų tikslingiau vietoj minėtos taisyklės užtikrinti nepilnamečių įstatyminių atstovų informavimą apie nepilnamečio padarytą administracinį nusižengimą ir protokolo surašymą (ANK 608 straipsnio 3 dalis). Neteisminės institucijos nagrinėja bylas rašytinio proceso tvarka, jei kito nepareikalauja atsakomybėn traukiamas asmuo. Nepilnametis pažeidėjas ir jo įstatyminis atstovas galės apspręsti galimybę prašyti žodinio nagrinėjimo institucijoje ir pasirošti posėdžiui. Pastebėtina, kad ir dalyvavimas posėdyje neteisminėje institucijoje turėtų turėti mažiau neigiamą psichologinį poveikį nepilnamečiui, ne tik pažeidėjui, bet ir aukai.

Siūlytina perduoti institucijoms spręsti ir ANK 614 straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytas bylas, t.y. bylas, kai asmuo traukiamas administracinėn atsakomybėn už pareigūnų teisėtų reikalavimų nevykdymą, kludymą jiems atlikti pareigas, jų garbės ir orumo įžeidimą ar už panašius nusižengimus, kai šie nusižengimai buvo padaryti tos pačios institucijos pareigūnams, kurie surašė administracinio nusižengimo protokolą. Minėtos bylos savyje dažnai turi tam tikro konflikto tarp asmens ir pareigūno elementų, todėl, siekiant kuo objektyvesnio bylos išnagrinėjimo, galiojančioje ANK 614 straipsnio redakcijoje šios bylos pirma stadija nagrinėjamos apylinkių teismų. Visgi manytina, jog būtų tikslinga, kad byla ir joje glūdintis konfliktas būtų pirmiausia išnagrinėtas pačioje institucijoje, - tai atitiktų Kodekso tikslo – skatinti valstybės ir žmogaus, visuomenės narių sugyvenimą (ANK 1 straipsnio 1 dalis). Teisinio principo *Nemo iudex in causa sua* (“niekas negali būti teisėju savo byloje”) taikymą šiose bylose užtikrina ANK 615 straipsnio 3 dalis, nustatanti, jog tas pats pareigūnas negali tirti administracinio nusižengimo ir priimti nutarimo administracinio nusižengimo byloje (nagrinėti administracinio nusižengimo bylos).

Minėtame Lietuvos teisės instituto tyrime teigiama, kad „svarbiausi kriterijai svarstant galimybę perduoti bylų nagrinėjimą neteisminėms institucijoms su galimybe jų priimtus sprendimus apskųsti teismui yra šie: (1) teisminių procedūrų nelankstumas ir ilga trukmė – svarstyтина, ar tai yra efektyvu sprendžiant mažiau pavojingų veikų bylas; (2) neteisminės institucijos gali greičiau išnagrinėti atvejus, kuriuose neįvyksta ginčo (pavyzdžiui, asmuo pripažįsta padaręs visuomenei nepavojingą pažeidimą ir sutinka susimokėti baudą); (3) nesudėtingų bylų nagrinėjimas neteisminėse institucijose yra pigesnis nei teisme; (4) neteisminės institucijos gali turėti daugiau specializuotų žinių nei teismas, dėl to joms gali būti pavesta nagrinėti tas bylas, su kurių specifika siejama pagrindinė institucijų veikla“.

Svarbu paminėti dar vieną aspektą – administraciniais nusižengimais paprastai kėsiamasi ne tiesiogiai į valstybės ginamas socialines vertybes (gyvybę, sveikatą, asmens ir visuomenės saugumą, asmenų lygybę prieš įstatymą, nediskriminavimą ir t. t.), kaip tai yra nusikalstamų veikų padarymo atveju, o pažeidžiamos įvairios tas vertybes apsaugančios teisės normos, kurios sudaro

administracinės teisės šaltinių visumą, – taisyklės, tvarkos, procedūros, draudimai, reikalavimai ir t. t. Būtent viešojo administravimo institucijos prižiūri šių teisės normų vykdymą. Todėl būtų logiška, kad sankcijas už jų nesilaikymą taip pat taikytų šios institucijos, kaip tai yra taikant administracinę atsakomybę juridiniams asmenims (žr. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 36¹ straipsnio 2 dalies 4 punktą), o teismai tik spręstų ginčą dėl sankcijos taikymo teisėtumo ir pagrįstumo. Be to, pripažįstant netekusiais galios ANK 614 straipsnio 1 dalies 1, 2, 4 punktus tuo pačiu turėtų būti pripažinta netekusi galios ANK 573 straipsnio 3 dalis ir pakeista 627 straipsnio 3 dalis.

Tačiau, dėl ANK 614 straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodytų administracinių nusižengimų specifikos, jų nagrinėjimą siūloma palikti apylinkių teismams, - tai yra specifiniai administraciniai nusižengimai, dėl kurių padarymo neatliekamas tyrimas ir nesurašomi protokolai, o bylos keliamos jau teismuose, gavus akcininko, kreditoriaus, žurnalisto ir kt. pareiškimą.

Kai kurie ANK projektu teikiami pakeitimai daromi siekiant išvengti teisės normų aiškinimo dviprasmiškumo ir užpildant tam tikras teisės spragas: 1) Kodekso 610 straipsnio 2 dalyje neprivalemas turto konfiskavimas („*gali būti* skiriamas konfiskavimas“), numatytas straipsnyje už asmens padarytą administracinį nusižengimą, neįvardijamas kaip kliūtis administraciniam nurodymui surašyti. Tačiau ANK 33 straipsnyje, reglamentuojančiame administracinių nuobaudų ir administracinio poveikio priemonių skyrimą surašant administracinį nurodymą, administracinio nurodymo surašymo atvejis, kai už padarytą nusižengimą asmeniui gali būti paskirtas turto konfiskavimas, nepaminėtas. Todėl siūloma ANK 33 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatyti, kad surašant administracinį nurodymą už administracinius nusižengimus, už kuriuos pagal šio kodekso specialiąją dalį gali būti skiriamas turto konfiskavimas, ši administracinio poveikio priemonė nesiūloma. 2) Patikslinama teismo posėdžio tvarka, ANK 632 straipsnio 4 dalyje nurodant, kad teisėjas išaiškina į posėdį atvykusiems administracinio nusižengimo teisenoje dalyvaujantiems asmenims Kodekse nustatytas jų teises bei pareigas. 3) Pasirengimo nagrinėti bylą stadijoje teisėjas nustato terminą, per kurį nutarimą administracinio nusižengimo byloje ne teismo tvarka priėmusi institucija (pareigūnas) privalo pateikti teismui savo atsiliepimą į skundą, tačiau Kodekso 640 straipsnio 1 dalies 1 punkte šis terminas niekaip neapibrėžiamas, paliekant tai subjektyviam teisėjo sprendimui. Nekviestionuojant teismo diskrecijos šiuo klausimu, siūlytina nustatyti, kad šis terminas neturi būti mažesnis, ne 14 dienų. 4) ANK 661 straipsnio 3 dalyje siūloma patikslinti, kad institucijos savo iniciatyva pradėtas tyrimas dėl paaiškėjusių naujų aplinkybių atliekamas laikantis šio kodekso taisyklių. ANK 661 straipsnio 6 dalyje būtina nustatyti, kad teismas arba institucijos vadovas ar jo įgaliotas asmuo, išnagrinėję administracinio nusižengimo bylos atnaujinimo klausimą, priėmę sprendimą atnaujinti administracinio nusižengimo bylą dėl paaiškėjusių naujų aplinkybių tuo pačiu panaikina seną nutarimą šioje administracinio nusižengimo byloje. Analogiška nuostata įtvirtinta BPK 449 straipsnio 1 dalies 1 punkte.

ANK projekte siūloma patikslinti administracinių nusižengimų teisenos užtikrinimo priemonių apskundimo tvarką (ANK 607 straipsnis): numatyti, kad paskirtos teisenos užtikrinimo priemonės gali būti skundžiamos tik apylinkės teismui, o ne pasirinktinai – aukštesniajai institucijai arba apylinkės teismui. Teisenos užtikrinimo priemonės skundžiamos siekiant patikrinti jų paskyrimo teisėtumą ir pagrįstumą, ką geriausiai galėtų atlikti nešališkas teismas, o ne tos pačios sistemos pareigūnai. Siekiant bylos dėl skundo dėl teisenos užtikrinimo priemonės ir pagrindinės administracinio nusižengimo bylos nagrinėjimo sinchronizavimo, siūloma nustatyti, kad skundas dėl teisenos užtikrinimo priemonės paduodamas per instituciją, kurios pareigūnai atliko (atlieka) administracinio nusižengimo tyrimą.

Galiojančio ANK 642 straipsnio 1 dalies 4 punktas leidžia apylinkės teismui, nagrinėjančiam skundą dėl ne teismo tvarka priimto nutarimo administracinio nusižengimo byloje, panaikinti nutarimą ir grąžinti bylą institucijai, kurios pareigūnai įgalioti atlikti administracinio nusižengimo tyrimą. Nežiūrint į tai, jog nustatyta, kad toks sprendimas priimamas tik išimtiniais atvejais, kai reikia atlikti didelės apimties papildomą bylos aplinkybių tyrimą arba apylinkės teismui sunku nustatyti papildomas bylos aplinkybes, visgi toks reguliavimas galimai kertasi su vienu esminiu administracinių nusižengimų teisenos principu – operatyvumu. ANK teisinis reguliavimas turi dvi pagrindines savybes, – materialiosios teisės prasme – administraciniai nusižengimai laikomi daug

mažiau pavojingais, nei baudžiamieji nusižengimai ar, tuo labiau, nusikaltimai; proceso teisės prasme – administracinių nusižengimų teiseną turi būti paprastesnė, operatyvesnė, pigesnė, nei baudžiamasis procesas. Minėtos savybės yra tarpusavyje susijusios – smulkių, mažiau pavojingų teisės pažeidimų procesas negali būti ilgas, brangus ir varginantis tiek atsakomybėn traukiamam asmeniui, tiek valstybei. Bylos grąžinimas iš skundą nagrinėjančio teismo institucijai naujam tyrimui akivaizdžiai padarys procesą per daug ištęstą. Jei apylinkės teismas mano, kad byloje nepakanka įrodymų nusižengimo faktui nustatyti ir/ar asmens kaltei įrodyti, jis, vadovaudamasis nekaltumo prezumpcijos ir teisenos operatyvumo principais, turėtų priimti sprendimą nutraukti teiseną ir nutarimą panaikinti. Be to, teikiamu ANK projektu siūloma teismui suteikti galimybę atlikti procesinius veiksmus teisminio nagrinėjimo metu – daiktų ir dokumentų apžiūrą, parodymą atpažinti, akistatą, eksperimentą, kas leistų teismui būti aktyvesniam nagrinėjant bylą, tikrinant ar vertinant įrodymus ir pan. Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BPK) 287 straipsnyje įtvirtinta teismo teisė atlikti bet kokią BPK XIV skyriaus antrajame, trečiajame, ketvirtajame ir penktajame skirsniuose numatytą proceso veiksmą (akistatą, parodymą atpažinti, eksperimentą, objektų tyrimą ir apžiūrą ir kt.). Taip pat patikslinama ir suderinama su ANK 627 straipsnio 1 dalies 7 punktu Kodekso 640 straipsnio 1 dalies 2 punkto nuostata, leisianti teismui įpareigoti administracinį nusižengimą tyrusią instituciją ne vėliau kaip per dešimt darbo dienų pateikti teismui papildomus įrodymus, jei jų trūksta byloje.

ANK projekte siūloma tikslinti nuorodas į naują 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2019/788 dėl Europos piliečių iniciatyvos, kuris nuo 2020 m. sausio 1 d. pakeis šiuo metu taikomą 2011 m. vasario 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 211/2011 dėl piliečių iniciatyvos.

Poreikis tikslinti ANK 12, 110 ir 112 straipsnių nuostatas atsirado **Žemės ūkio ministerijai** įvertinus Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos (toliau – Nacionalinė žemės tarnyba) pateiktą informaciją apie šių nuostatų taikymą praktikoje, vykdant žemės naudojimo valstybinę kontrolę ir patraukiant asmenis administracinę atsakomybę už nustatytus žemės naudojimo pažeidimus.

ANK 110 straipsnio pakeitimu siekiama panaikinti formalias kliūtis taikyti administracinę atsakomybę asmenims už savavališką žemės ir miško naudojimą. Teismų praktikoje savavališku privačios ar valstybinės žemės užėmimu pripažįstami atvejai, kai atskira teritorija aptveriamą tvora ir į ją negali patekti kiti asmenys, taip pat kai ji užstatoma statiniais (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. gruodžio 18 d. nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 444-2789-09). Atveju, kai savavališkai naudojama valstybinė žemė (pvz., sodinant medelius, įrengiant daržą, trinkeles, sukraunant malkas ir pan.), teismai nelaiko kaip pažeidimo sudėties požymių, kadangi savavališkas naudojimas yra siejamas tik su vandens telkiniais, todėl asmuo negali būti baudžiamas už užimtą žemės naudojimą ar nustatytų pažeidimų nepašalinimą (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. 444-2997-09; Kauno apygardos teismo 2017 m. gruodžio 12 d. nutartis byloje Nr. AN2-667-245/2017). Nesant įtvirtintos atsakomybės už savavališką žemės ir miško naudojimą, Nacionalinės žemės tarnybos teritorinių skyrių pareigūnai, nustatę tokius pažeidimus, negali imtis atitinkamų priemonių ir veiksmų, kad šie pažeidimai būtų pašalinti. ANK 110 straipsnio 1 dalyje siūloma įtvirtinti administracinę atsakomybę asmenims ne tik už savavališką vandens telkinių naudojimą, tačiau ir už savavališką žemės ar miško naudojimą.

Nacionalinės žemės tarnybos 2016 m. duomenimis, vykdant žemės naudojimo valstybinę kontrolę ir nustatčius 729 valstybinės ar privačios žemės užėmimo atvejus, 368 atvejais asmenys, padarę pažeidimus, juos pašalino paraginti Nacionalinės žemės tarnybos teritorinių skyrių raštais arba geranoriškai (savo iniciatyva). Todėl, atsižvelgus į tai, kad viena iš ANK paskirčių yra teisės priemonėmis skatinti taikų valstybės ir žmogaus, visuomenės narių sugyvenimą (ANK 1 straipsnio 1 dalis) ir į tai, kad žemės naudojimo valstybine kontrole siekiama užtikrinti tinkamą valstybės teisėtų interesų įgyvendinimą, o ne administracinį nusižengimą padariusiam asmeniui skirti kuo daugiau baudų, ANK 110 straipsnio 1 dalies pakeitimu siekiama pirmą kartą nustatčius savavališką žemės,

miško ar vandens telkinių užėmimą ar jų naudojimą, pažeidėjams taikyti švelnesnę administracinę atsakomybę ir skirti administracinę nuobaudą – įspėjimą.

ANK 110 straipsnio 2 dalies formuluočiais „šio straipsnio 1 dalyje numatytas administracinis nusižengimas, padarytas pakartotinai“ ir „po rašytinio įspėjimo vengimas grąžinti savavališkai užimtą žemę, mišką ar vandens telkinius arba nutraukti savavališką vandens telkinių naudojimą“ iš esmės nusakoma ta pati situacija. Asmenį nubaudus pagal ANK 110 straipsnio 1 dalį ir vėliau nustatčius, kad asmuo ir toliau yra savavališkai užėmęs žemę, jo veika laikytina pakartotiniu ANK 110 straipsnio 1 dalyje numatyto nusižengimo padarymu. Be to, formuluočiais „po rašytinio įspėjimo“ nėra būdinga ANK įtvirtintoms normoms. Atsižvelgus į tai, ANK projekte siekiama ANK 110 straipsnio pavadinime ir šio straipsnio 2 dalyje atsisakyti perteklinių žodžių „ir vengimas juos grąžinti“ ir „arba po rašytinio įspėjimo vengimo grąžinti savavališkai užimtą žemę, mišką ar vandens telkinius arba nutraukti savavališką vandens telkinių naudojimą“.

ANK 112 straipsnio tikslas – panaikinti formalias kliūtis taikyti administracinę atsakomybę asmenims, nesiimantiems priemonių sunaikintiems ar sugadintiems riboženkliais atstatyti. Pagal ANK 112 straipsnį administracinė atsakomybė kyla asmenims, kurie sunaikino ar sugadino nuolatinius žemėnaudos riboženklus. Pažymėtina, kad atsakomybė asmenims už tyčinį turto sunaikinimą ar sugadinimą numatyta ANK 115 straipsnyje ir šio nusižengimo tyrimus atlikti priskirta policijos pareigūnų kompetencijai. ANK 115 straipsnio dispozicijoje nurodytas objektas (turtas) apima ir riboženklus, kaip asmens nuosavybę (turtą). Tiek pagal ANK 112 straipsnį, tiek pagal ANK 115 straipsnį administracinė atsakomybė kyla už turto sunaikinimą. Taigi, asmenys dėl turto (taip pat ir riboženklių) sugadinimo arba sunaikinimo turi teisę kreiptis į policijos įstaigas.

Žemės sklypo ribų ženklinimo riboženkliais tvarką reglamentuoja Žemės sklypo ribų ženklinimo taisyklės, patvirtintos Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2005 m. lapkričio 10 d. įsakymu Nr. 1P-209 „Dėl Žemės sklypo ribų ženklinimo taisyklių ir riboženklių standartų patvirtinimo“, kurių 9 punkte nurodyta, kad žemės sklypo savininkas, valstybinės žemės sklypo patikėtinis arba kitas valstybinės žemės sklypo naudotojas, nustatęs žemės sklypo ribas žyminčių riboženklių sunaikinimo ar sugadinimo faktą, privalo nedelsdamas imtis priemonių sunaikintiems ar sugadintiems riboženkliais atstatyti Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto kadastro nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. balandžio 15 d. nutarimu Nr. 534, ir šių Taisyklių nustatyta tvarka. Atsižvelgus į tai, kad žemės sklypų savininkams ir naudotojams yra nustatyta prievolė atstatyti jų žemės sklypų ribas žyminčius riboženklus, ANK 112 straipsnyje siekiama įtvirtinti administracinę atsakomybę už priemonių nesiėmimą sunaikintiems ar sugadintiems riboženkliais atstatyti.

Kadangi ANK 112 straipsnyje siūloma įtvirtinti veika „žemės savininkų ar kitų žemės naudotojų priemonių nesiėmimas sunaikintiems ar sugadintiems riboženkliais atstatyti“ galėtų būti laikoma mažai pavojinga veika, šią veiką siūloma įtraukti į ANK 12 straipsnio 1 dalį, taip pat už šią veiką siūloma numatyti administracinę nuobaudą – įspėjimą, o už pakartotinį minėtos veikos padarymą – baudą.

Nacionalinės žemės tarnybos teritoriniai skyriai, atlikdami žemės naudojimo patikrinimus, dažnu atveju nustato, kad padaromi tokio pobūdžio žemės naudojimo tvarkos reikalavimų pažeidimai, kurie iš esmės yra nepavojingi, žala labai nežymi, pažeidimas gali būti pašalintas nedelsiant, pažeidimas, padarytas netyčiais veiksmais, nėra visuomenės pasipiktinimo, nėra nukentėjusių asmenų skundų. Pavyzdžiui, asmuo netyčiais veiksmais sutrukdė kitam asmeniui pasinaudoti bendro naudojimo (ar servitutiniu) keliu, arba apleido nežymią dalį savo žemės sklypo, tačiau skubiai imasi priemonių tai ištaisyti (nedelsiant pašalina kliūtis, trukdančias naudotis bendro naudojimo (ar servitutiniu) keliu, imasi tvarkyti žemės sklypą (šienauja, šalina šiukšles ir pan.), arba dėl tam tikrų aplinkybių uždelsė vykdyti rekultivacijos projektą, bet pradeda jį vykdyti ir pan. Atsižvelgus į tai, ANK 12 straipsnio 1 dalyje siekiama įtvirtinti, kad asmeniui padaro mažai pavojingą administracinio nusižengimo, numatyto ANK patikslinto ANK 112 straipsnio 1 dalyje „Žemės savininkų, kitų žemės naudotojų priemonių sunaikintiems ar sugadintiems riboženkliais atstatyti nesiėmimas“, ANK 258 straipsnyje „Privalomų dirvožemio apsaugos priemonių nevykdymas“, 261 straipsnio 1 dalyje „Žemės sklypų naudojimas ne pagal nustatytą pagrindinę žemės naudojimo paskirtį ir (ar) būdą, taip pat trukdymas žemės naudotojui naudoti žemę pagal nustatytą pagrindinę

žemės naudojimo paskirtį ir (ar) būdą“ ar 333 straipsnio 1, 3 ir 5 dalyse „Privačios nuosavybės ar patikėjimo teise priklausančios, perduotos neatlygintinai naudotis pagal panaudos sutartį, nuomojamos ar subnuomojamos žemės <...> ploto nesutvarkymas taip, kad ji būtų tinkama naudoti pagal pagrindinę naudojimo paskirtį (apleidimas)“ požymių turinčią veiką, kai ANK 22 straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodytą administracinės nuobaudos paskirtį galima įgyvendinti netraukiant asmens administracinę atsakomybę, teisę pradėti administracinio nusižengimo teiseną turintis pareigūnas gali jos nepradėti ir pareikšti asmeniui žodinę pastabą.

Nacionalinės žemės tarnybos siūlymu, mažai pavojingomis veikomis minėtuose straipsniuose įtvirtintos administracinių nusižengimų požymius turinčios veikos galėtų būti laikomos, kai nusižengimai padaromi pirmą kartą per metus ir šiais nusižengimais nėra padarytos turtinė žalos arba ją padaręs kaltininkas iš karto po nusižengimo savo noru atlygino nuostolius ar pašalino žalą, taip pat kai pažeidėjas administracinį nusižengimą nutraukia nedelsdamas, nusižengimas padarytas netyčiniaus veiksmu ir asmuo ėmėsi priemonių žalai atlyginti, nėra gauta nukentėjusio asmens skundo dėl administraciniu nusižengimu pažeistų jo teisių ir pan.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektus parengė Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos Baudžiamosios justicijos grupės (grupės vadovė – Simona Mesonienė, tel. 266 2873, el. paštas s.mesoniene@tm.lt) vyresnysis patarėjas Germanas Politika (tel. 266 2907, el. paštas g.politika@tm.lt) ir patarėja Sonata Gendvilaitė (tel. 266 2950, el. paštas s.gendvilaite@tm.lt).

3. Dabartinis įstatymų projektuose aptartų teisinių santykių reguliavimas

1. ANK 614 straipsnio 1 dalyje nustatytos bylų priskirtinumo taisyklės nustato, kad apylinkės teismas nagrinėja administracinių nusižengimų, už kuriuos pagal šio kodekso specialiosios dalies straipsnio ar straipsnio dalies sankciją numatyta bauda, kurios maksimalus dydis viršija vieną tūkstantį penkis šimtus eurų, bylas; administracinių nusižengimų, už kuriuos pagal šio kodekso specialiosios dalies straipsnį gali būti skiriamas (arba privaloma skirti) turto, kuriam pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus privaloma teisinė registracija, konfiskavimas, bylas; šio kodekso 224 straipsnio 1 dalyje, 322, 400, 505, 506, 507, 508 straipsniuose, 556 straipsnio 3 dalyje numatytų administracinių nusižengimų bylas, kai asmuo traukiamas administracinę atsakomybę už pareigūnų teisėtų reikalavimų nevykdymą, kliudymą jiems atlikti pareigas, jų garbės ir orumo įžeidimą ar už panašius nusižengimus, kai šie nusižengimai buvo padaryti tos pačios institucijos pareigūnams, kurie surašė administracinio nusižengimo protokolą; šio kodekso 119, 120, 204, 547 straipsniuose numatytų administracinių nusižengimų bylas, kai neatliekamas administracinio nusižengimo tyrimas ir nesurašomas administracinio nusižengimo protokolai; taip pat administracinių nusižengimų bylas, kuriose administracinę atsakomybę traukiamas asmuo arba nukentėjusysis yra nepilnametis.

2. ANK 584 straipsnis numato, kad kai administracinę atsakomybę traukiamas asmuo ir nukentėjusysis yra nepilnamečiai arba dėl fizinių ar psichinių trūkumų negali patys pasinaudoti savo teisėmis administracinių nusižengimų bylose, jų interesams turi teisę atstovauti jų atstovai pagal įstatymą (tėvai, globėjai, rūpintojai). Tačiau ANK nėra teisės normos, įpareigojančios nusiųsti administracinio nusižengimo protokolą atstovams pagal įstatymą.

3. ANK 610 straipsnio 2 dalyje nurodyti pagrindai, kai administracinis nurodymas negali būti surašomas. Neprivalomas turto konfiskavimas („gali būti konfiskuotas“) straipsnio sankcijoje nėra kliūtis administraciniam nurodymui surašyti, tačiau ANK 33 straipsnyje („Administracinių nuobaudų ir administracinio poveikio priemonių skyrimas surašant administracinį nurodymą“) santykis tarp neprivalomo turto konfiskavimo teisės sankcijoje ir administracinio nurodymo surašymo nėra aptartas.

4. ANK 632 straipsnyje nustatyta teismo posėdžio tvarka, tačiau nėra aiškiai numatyta, kad teisėjas privalo išaiškinti į posėdį atvykusiems administracinio nusižengimo teisenoje dalyvaujantiems asmenims šiame Kodekse nustatytas jų teises bei pareigas.

5. ANK 640 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyta, kad teisėjas nustato terminą, per kurį nutarimą administracinio nusižengimo byloje ne teismo tvarka priėmusi institucija (pareigūnas) privalo pateikti teismui savo atsiliepimą į skundą dėl ne teismo tvarka priimto nutarimo, tačiau nepateikta objektyvių kriterijų tokiam terminui nustatyti. Šio straipsnio 1 dalies 2 punkte numatyta, kad apylinkės teismas, priėmęs skundą dėl ne teismo tvarka priimto nutarimo administracinio nusižengimo byloje, šalių prašymu arba savo iniciatyva išreikalauja įrodymus, kurių šalys negali gauti, arba išduoda liudijimą tiems įrodymams gauti.

6. ANK 661 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad institucija gali savo iniciatyva pradėti tyrimą dėl paaiškėjusių naujų aplinkybių, tačiau nenurodyta, kokia tvarka šis tyrimas atliekamas. Šio straipsnio 6 dalyje numatyta, kad teismas arba institucijos vadovas ar jo įgaliotas asmuo, išnagrinėję administracinio nusižengimo bylos atnaujinimo klausimą, priima sprendimą atnaujinti administracinio nusižengimo bylą arba atsisakyti atnaujinti administracinio nusižengimo bylą.

7. ANK 607 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad asmuo, kuriam taikomos šiame skyriuje nustatytos administracinių nusižengimų teisenos užtikrinimo prievartos priemonės, turi teisę jas apskųsti aukštesniajai institucijai (pareigūnui) ar apylinkės teismui.

8. Pagal 642 straipsnio 1 dalies 4 punktą, apylinkės teismas, išnagrinėjęs bylą dėl skundo dėl ne teismo tvarka priimto nutarimo administracinio nusižengimo byloje, gali panaikinti nutarimą ir grąžinti bylą institucijai, kurios pareigūnai įgalioti atlikti administracinio nusižengimo tyrimą. Šis sprendimas priimamas tik išimtiniais atvejais, kai reikia atlikti didelės apimties papildomą bylos aplinkybių tyrimą arba apylinkės teismui sunku nustatyti papildomas bylos aplinkybes.

9. Už ANK 110 straipsnio 1 dalyje numatyto nusižengimo padarymą, t. y. savavališką žemės, miško ar vandens telkinių užėmimą ar savavališką vandens telkinių naudojimą, skiriama bauda nuo 300 iki 560 eurų.

10. Pagal ANK 112 straipsnį administracinė atsakomybė kyla asmenims, kurie sunaikino ar sugadino nuolatinius žemėnaudos riboženklis.

11. ANK 12 straipsnio 1 dalyje nėra įtvirtinta galimybė administracinius nusižengimus, numatytus ANK 112 straipsnio 1 dalyje, 258 straipsnyje, 261 straipsnio 1 dalyje ir 333 straipsnio 1, 3 ir 5 dalyse, laikyti mažai pavojingomis administracinio nusižengimo požymių turinčiomis veikomis.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir laukiami teigiami rezultatai

1. Siūloma pripažinti netekusiais galios ANK 614 straipsnio 1 dalies 1, 2 ir 4 punktus, kas leistų apie 14 000 bylų sumažinti apylinkių teismų pirma stadija nagrinėjamų bylų skaičių.

2. ANK 608 straipsnio 3 dalyje siūloma nustatyti, kad jei administracinė atsakomybė traukiamas asmuo ar nukentėjęs yra nepilnametis, apie administracinio nusižengimo protokolo surašymą pranešama nepilnamečio atstovui pagal įstatymą. Ši nuostata leistų geriau apsaugoti nepilnamečio teises administracinių nusižengimų bylų procese.

3. ANK 607 straipsnio 1 dalyje siūloma nustatyti, kad administracinių nusižengimų teisenos užtikrinimo prievartos priemonės gali būti skundžiamos tik apylinkės teismui šios priemonės taikymo metu ir per septynias kalendorines dienas nuo šios priemonės taikymo pabaigos. Skundas paduodamas per instituciją, kurios pareigūnai atliko (atlieka) administracinio nusižengimo tyrimą. Apylinkės teismas tokį skundą nagrinės rašytinio proceso tvarka. Šie pakeitimai užtikrintų objektyvų ir operatyvų skundo nagrinėjimą.

4. Siūloma pripažinti netekusiu galios ANK 642 straipsnio 1 dalies 4 punktą, atsisakant sprendimo dėl skundo dėl ne teismo tvarka priimto nutarimo rūšies – galimybės panaikinti nutarimą ir grąžinti institucijai papildomam tyrimui atlikti. ANK 632 straipsnio 5 dalyje siekiama numatyti teismui galimybę teismo posėdžio metu atlikti tam tikrus procesinius veiksmus – daiktų ir dokumentų apžiūrą, parodymą atpažinti, akistatas, eksperimentą. Atliekant šiuos veiksmus, *mutatis mutandis* taikomos Baudžiamojo proceso kodekso nuostatos. Šie pakeitimai užkirstų kelią pernelyg ilgam konkrečios administracinio nusižengimo bylos nagrinėjimui ir leistų teismui būti labiau aktyviam proceso metu. ANK 640 straipsnio 1 dalies 2 punktą siūloma pakeisti, suteikiant teismui teisę įpareigoti administracinį nusižengimą tyrusią instituciją ne vėliau kaip per dešimt darbo dienų trūkstantis įrodymus pateikti teismui.

5. Siekiant išvengti neaiškumo ar teisinio reguliavimo dviprasmiškumo, ANK projekte siūloma: 1) ANK 33 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatyti, kad surašant administracinį nurodymą už administracinius nusižengimus, už kuriuos pagal šio kodekso specialiąją dalį gali būti skiriamas turto konfiskavimas, ši administracinio poveikio priemonė nesiūloma; 2) ANK 632 straipsnio 4 dalyje nustatyti, kad teisėjas turi išaiškinti į posėdį atvykusiems administracinio nusižengimo teise noje dalyvaujantiems asmenims šiame Kodekse nustatytas jų teises bei pareigas; 3) ANK 640 straipsnio 1 dalies 1 punkte įtvirtinti, kad teisėjas gali nustatyti ne mažesnę nei keturiolikos kalendorinių dienų terminą, per kurį nutarimą administracinio nusižengimo byloje ne teismo tvarka priėmusi institucija (pareigūnas) privalo pateikti teismui savo atsiliepimą į skundą; 4) ANK 661 straipsnio 3 dalyje nustatyti, kad institucijos iniciatyva pradėtas tyrimas dėl paaiškėjusių naujų aplinkybių atliekamas laikantis šio kodekso taisyklių; 5) ANK 661 straipsnio 6 dalyje nustatyti, kad teismas arba institucijos vadovas ar jo įgaliotas asmuo, išnagrinėję administracinio nusižengimo bylos atnaujinimo klausimą, priima sprendimą panaikinti nutarimą administracinio nusižengimo byloje ir atnaujinti administracinio nusižengimo bylą arba atsisakyti atnaujinti administracinio nusižengimo bylą.

6. ANK 110 straipsnio 1 dalyje siekiama įtvirtinti administracinę atsakomybę asmenims ne tik už savavališką vandens telkinių naudojimą, tačiau ir už savavališką žemės ar miško naudojimą. Priėmus minėtus pakeitimus, Nacionalinės žemės tarnybos teritorinių skyrių pareigūnai, nustatę savavališko žemės ar miško naudojimo požymius, turės teisę pradėti administracinio nusižengimo teiseną bei imtis veiksmų ir atitinkamų priemonių, kad minėti pažeidimai būtų pašalinti. Už pirmą kartą nustatytą savavališką žemės, miško, vandens telkinių užėmimą ar jų naudojimą būtų taikoma administracinė nuobauda – įspėjimas. Įspėjimo, kaip administracinės nuobaudos, taikymo tikslas – atgrasyti asmenis nuo administracinių nusižengimų ar nusikalstamų veikų darymo ir paveikti (įspėti) administracinius nusižengimus padariusius asmenis, kad ateityje laikytųsi teisės aktuose nustatytų reikalavimų.

Žemės sklypų savininkai ir naudotojai turi pareigą, nustatę žemės sklypo ribas žyminčių riboženklių sunaikinimo ar sugadinimo faktą, nedelsdami imtis priemonių sunaikintiems ar sugadintiems riboženkliais atstatyti, todėl ANK projekto ANK 112 straipsnyje siūloma nustatyti, kad žemės savininkų ar kitų žemės naudotojų priemonių nesiėmimas sunaikintiems ar sugadintiems riboženkliais atstatyti laikytinas administraciniu nusižengimu. Nustačius administracinę atsakomybę asmenims, nesiimantiems priemonių sunaikintiems ar sugadintiems riboženkliais atstatyti, būtų išvengta daugumos ginčų tarp kaimyninių žemės sklypų savininkų dėl jų sklypų naudojimo, taip pat sklypų ribų.

Jeigu padaryta mažai pavojinga administracinio nusižengimo požymių turinti veika ir ANK 22 straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodytą administracinės nuobaudos paskirtį galima įgyvendinti netraukiant asmens administracinę atsakomybę, teisę pradėti administracinio nusižengimo teiseną turintis pareigūnas gali jos nepradėti ir pareikšti asmeniui žodinę pastabą. ANK projektu patikslinus ANK 12 straipsnio 1 dalies nuostatas, bus numatyta galimybė netraukti asmens administracinę atsakomybę už padarytas mažai pavojingas ANK 112 straipsnio 1 dalyje, 258 straipsnyje, 261 straipsnio 1 dalyje ir 333 straipsnio 1, 3 ir 5 dalyse numatytas administracinių nusižengimų požymių turinčias veikas ir Nacionalinės žemės tarnybos pareigūnai galės administracinio nusižengimo teisenos nepradėti ir pareikšti asmeniui žodinę pastabą (suteikiant galimybę pažeideiui savo noru atlyginti nuostolius, nedelsiant nutraukti pažeidimą ar pan.).

5. Galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus įstatymų projektus neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymų projektai įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymų projektai verslo sąlygoms ir verslo plėtrai įtakos neturės.

8. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus įstatymų projektus, kitų įstatymų priimti, keisti ar pripažinti negaliojančiais nereikės.

9. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymų projektuose nėra naujų sąvokų ir jas įvardijančių terminų, todėl įstatymų projektų nereikia įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

10. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektai neprieštarauja Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

11. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Priėmus Įstatymų projektus, reikės keisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. gruodžio 12 d. nutarimą Nr. 1244 „Dėl Žemės naudojimo valstybinės kontrolės nuostatų patvirtinimo“. Šio nutarimo pakeitimą parengs Žemės ūkio ministerija.

Žemės naudojimo valstybinės kontrolės organizavimo ir vykdymo, administracinių nusižengimų teisenos Nacionalinėje žemės tarnyboje prie Žemės ūkio ministerijos taisyklėse, patvirtintose Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos direktoriaus 2014 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 1P-(1.3.)-499, turės būti nustatyti kriterijai, kuriais vadovaujantis ANK 12 straipsnio 1 dalyje numatyti administraciniai nusižengimai laikomi mažai pavojingais. Šių taisyklių keitimą parengs Nacionalinė žemės tarnyba.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymų projektams įgyvendinti valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų neprireiks.

13. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymų projektų rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų nebuvo gauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną *Eurovoc*: „administracinis kodeksas“, „administracinė atsakomybė“, „turto konfiskavimas“, „administracinis nusižengimas“, „administracinis nurodymas“, „protokolo surašymas“, „nepilnamečio atstovas pagal įstatymą“, „apylinkės teismas“, „žemė“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.

Teisingumo ministras
Elvinas Jankevičius
2015 08 26